

УДК 336.64

Ю. В. Масюк,

к. е. н., професор кафедри уіансів, банківської справи та страхування,

Дніпровський державний аграрно-економічний університет

ORCID ID: 0000-0001-6445-806X

А. А. Мкртчян,

магістр, Дніпровський державний аграрно-економічний університет

ORCID ID: 0000-0002-4294-112X

DOI: 10.32702/2306-6792.2019.21.82

ФІНАНСОВИЙ СТАН СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ПІДПРИЄМСТВА ТА НАПРЯМИ ЙОГО ПОКРАЩЕННЯ

Yu. Masiuk,

PhD in Economics, Professor of finance, banking and insurance, Dnipro State Agrarian and Economic University

A. Mkrtchian,

master's degree, Dnipro State Agrarian and Economic University

FINANCIAL STATE OF AGRICULTURAL ENTERPRISE AND DIRECTIONS FOR IMPROVEMENT

У статті розкрито актуальне питання напрямів покращення фінансового стану сільськогосподарських підприємств в умовах сучасного стану економіки. Актуальність розкритої теми обумовлена необхідністю ефективного управління діяльністю підприємств, недосконалістю антикризового управління; удосконалення політики держави в галузі оздоровлення реального сектору економіки, що сприятиме підвищенню фінансової безпеки, як окремих вітчизняних підприємств, так і економіки загалом. З огляду на саме підприємство, його фінансовий стан є важливим індикатором ефективності його діяльності. Аналіз фінансового стану дає можливість надати грамотну та адекватну оцінку фінансово-господарській діяльності підприємства за минулий період часу, підготувати інформацію необхідну для прогнозування, скласти план дій і уникнути зниження рівня прибутку і конкурентоспроможності господарства галузі економіки, що вивчається. Всі ці дії досягаються за умови застосування фінансового аналізу, що являє собою важливий елемент аналітичної роботи підприємства та є одним з головних інструментів управління діяльністю загалом. Метою аналізу фінансового стану сільськогосподарського підприємства є не лише оцінка його поточного економічного стану, а також визначення того, у яких напрямках потрібно вести роботу для поліпшення цього стану та отримання більшого фінансового результату.

Всі заходи, спрямовані на покращення фінансового стану підприємства, містять у собі управління доходами та витратами, управління капіталом та грошовими коштами.

The article addresses the urgent issue of directions for improving the financial condition of agricultural enterprises in the current state of the economy. The urgency of the topic covered is due to the need for effective management of enterprises, imperfection of crisis management; improvement of the state policy in the sphere of improvement of the real sector of the economy, which will help to improve financial security of both individual domestic enterprises and the economy as a whole. The purpose of the analysis of the financial state of an agricultural enterprise is not only the estimation of its current economic position, but also the determination of the ones for which the most necessary result is to obtain a better financial result.

Since the company plays an important role in society, it is important to achieve sustainable development for each of them, which will ultimately provide support for the sustainable development of the state's economy as a whole. Under the conditions of a market economy, the independence of enterprises, their responsibility for the results of the activity there is an objective need to identify trends in the development of financial condition and promising financial capacity. The financial strategy makes it possible to address the main strategic issue of the company — it is an adequate assessment of its financial situation, which will enable you to choose the most important tools for the development and implementation of managerial decisions regarding the financial activity of the enterprise and obtaining positive financial results in

particular. Comprehensive account of financial capabilities of enterprises, objectively assessing the nature of internal and external factors, assessment of the financial condition of the company ensures that its financial and economic opportunities to the conditions prevailing in the market of goods.

In the current economic conditions, the activity of each enterprise, organization is the subject of attention of a wide range of participants in market relations, who are interested in the results of its operation. Based on the available accounting information, you can evaluate the financial position of the company. The main tool for this is economic analysis, through which you can objectively evaluate the internal and external relations of an object, characterize its solvency, efficiency and profitability, development prospects, and then to make informed decisions on its results.

All measures aimed at enhancing the financial position of the enterprise are moved in the management of income and expenses, the management of capital and cash.

Ключові слова: фінансовий стан, сільськогосподарське підприємство, ефективне управління, фінансовий результат, собівартість.

Key words: financial position, agriculture, effective management, financial result, cost.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

Нестабільність сучасної економіки обумовлює необхідність для кожного підприємства постійно шукати шляхи підвищення ефективності діяльності, а аграрна сфера не є системою, яка формується шляхом поєднання аграрного виробництва і сільських територій, які забезпечують діяльність основних складових стало-го розвитку (економічної, соціальної та екологічної) [4, с. 185—188].

За сучасних умов ринкової економіки, саможитності сільськогосподарських підприємств, їх відповідальності за результати діяльності виникає об'єктивна необхідність визначення тенденцій розвитку фінансового стану та перспективних фінансових можливостей. Фінансова стратегія дає можливість вирішенню основного питання підприємства — це об'єктивна оцінка його фінансового стану, що дасть можливість обрати найважливіші інструменти розробки та реалізації управлінських рішень щодо фінансової діяльності підприємства та отримання позитивних фінансових результатів зокрема. Набуваючи в ринкових умовах справжньої фінансової незалежності, будучи економічно відповідальними за ефективність господарювання і за своєчасне виконання фінансових зобов'язань, підприємства здатні досягти стабільності своїх фінансів лише за суворого додержання принципів комерційного розрахунку, головним серед яких є зіставлення витрат і результатів, одержання максимального прибутку за мінімальних витрат [3, с. 396—400]. Саме ця умова є визначальною для формування фінансового стану підприємства.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Аналіз фінансового стану підприємства є важливим та необхідним етапом розробки планів і прогнозів фінансового оздоровлення

сільськогосподарського підприємств [2, с. 141—143].

Саме тому проблемам пошуку напрямів вдосконалення фінансового стану сільськогосподарського підприємств присвячено багато праць як вітчизняних, так і закордонних науковців, серед яких особливої уваги заслуговують праці таких вчених: А. Череп, Л. Кириченко, Т. Обушак, Е. Хелферт, Ж. Рішар, Е. Альтман, І. Данильчук, Г. Карпенко, О. Крайник, О. Рудницька, В. Фридинський.

ПОСТАНОВКА ЗАВДАННЯ СТАТТІ:

Основним завданням статті є аналіз основних аспектів оцінки фінансового стану сільськогосподарського підприємства, вивчення організації фінансової роботи на підприємстві та обрання фінансової стратегії подальшого розвитку підприємства та обґрунтування шляхів поліпшення фінансово-економічної діяльності підприємств за сучасних економічних умов.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ ДОСЛІДЖЕННЯ

Головною передумовою стійкого фінансового стану сільськогосподарського підприємства є ритмічний випуск і реалізація високоякісної продукції. Зазвичай, чим вищі показники обсягу виробництва і реалізації продукції, робіт, послуг і нижча їх собівартість, тим вища прибутковість підприємства, що позитивно впливає на його фінансовий стан [1, с. 92—100].

На сучасному етапі для підприємств основними напрямками покращення фінансового стану підприємства є:

— зниження собівартості продукції дозволить підприємству бути конкурентоспроможним на ринку, що можливо за рахунок розвитку інноваційної діяльності, більш раціонального використання фінансових, матеріальних і

Таблиця 1. Шкала визначення стану підприємства за моделлю Е. Альтмана

Розраховані значення критерію (індексу)	Ймовірність банкрутства
1,8	Дуже висока
1,81 - 2,6	Висока
2,61 - 2,9	Низька
2,91 - 3,0	Дуже низька

трудових ресурсів, більш ефективного управління витратами;

— пошук оптимального співвідношення власного і позикового капіталу, яке забезпечує рентабельність власного капіталу. Оптимізація ліквідності підприємства реалізується за допомогою комплексу заходів, спрямованих на зменшення фінансових зобов'язань та збільшення активів. Фінансові зобов'язання підприємство може зменшити за рахунок: зменшення суми постійних витрат; продовження строків кредиторської заборгованості, відстрочення виплат дивідендів та відсотків. Збільшити суму грошових активів можна за рахунок: рефінансування дебіторської заборгованості, тобто система фінансових операцій, яка забезпечує прискорену конверсію дебіторської заборгованості грошовими активами;

— підвищення ефективності управління грошовими потоками підприємства збільшить коефіцієнт абсолютної ліквідності. Збільшення обсягу грошових коштів можна забезпечити за рахунок реалізації зайвих виробничих і невиробничих фондів, здачі їх в оренду, продажу деяких застарілих основних фондів;

— оптимізація збутової політики, полягає в тому, що підприємствам необхідно активізувати політику в галузі маркетингу з метою просування своєї продукції (послуг) на ринок. Щоб збільшити обсяги реалізації, треба максимально активізувати збутову діяльність підприємства;

— розширення ринків збуту, для чого підприємству необхідно створювати пункти роздрібної торгівлі, що призведе до збільшення прибутку та збільшення оборотності капіталу;

— впровадження системи управління якістю, що дасть змогу упорядкувати, формалізувати всі бізнес-процеси, налагодити роботу структурних підрозділів на значно вищому рівні;

— зниження витрат. Основними шляхами зниження витрат є економія всіх видів ресурсів, що споживаються у виробництві: трудових та матеріальних. Так, значну долю в структурі витрат виробництва займає оплата праці. Тому актуальною є задача зниження трудоемності продукції, що виготовляється, зростання продуктивності праці, скорочення чисельності персоналу. Це можна досягнути різними шляхами. Найбільш важливі з них — механізація та

автоматизація виробництва, розробка та застосування прогресивних, високопродуктивних технологій, заміна та модернізація застарілого обладнання [2, с. 141—146].

У процесі нашого дослідження використовуємо п'ятифакторну модель Альтмана. П'ять факторів (коефіцієнтів), найбільш повно можуть охарактеризувати і фінансовий потенціал підприємства. Ця модель дає можливість з досить високою точністю визначити фінансовий стан підприємства та оцінити ймовірність банкрутства [5, с. 92—100].

Формула розрахунку п'ятифакторної моделі Е. Альтмана має вигляд:

$$Z = 1,2x_1 + 1,4x_2 + 3,3x_3 + 0,6x_4 + 0,999x_5 \quad (1),$$

де x_1 — відношення власного оборотного капіталу до всього активів;

x_2 — відношення нерозподіленого прибутку до всього активів;

x_3 — відношення прибутку до виплати відсотків до всього активів;

x_4 — відношення власного капіталу до зобов'язань;

x_5 — відношення чистого доходу до всього активів.

Для визначення ймовірності банкрутства порівнюється розрахований індекс із його критичним значенням. Наведемо формули для розрахунку зазначених вище факторів на основі даних ТОВ "Агро-Овен".

Згідно з даними підприємства можемо проаналізувати:

$$X_1 = (\text{ф. 1, р. 1195} - \text{р. 1695}) / \text{ф. 1, р. 1300}$$

$$X_1 = 541393 / 1583648 = 0,34$$

$$X_2 = \text{ф. 2, р. 2350 (2355)} / \text{ф. 1, р. 1300}$$

$$X_2 = 218103 / 1583648 = 0,14$$

$$X_3 = \text{ф. 2, р. 2290 (2295)} / \text{ф. 1, р. 1300}$$

$$X_3 = 218212 / 1583648 = 0,14$$

$$X_4 = \text{ф. 1, р. 1495} / (\text{ф. 1, р. 1595} + \text{р. 1695})$$

$$X_4 = 975727 / 607921 = 1,61$$

$$X_5 = \text{ф. 2, р. 2000} / \text{ф. 1, р. 1300}$$

$$X_5 = 2067844 / 1583648 = 1,31$$

У залежності від отриманого результату визначаємо ймовірність настання банкрутства досліджуваного підприємства за допомогою спеціальної шкали (табл. 1).

Таким чином, зіставляємо отримане значення із шкалою та робимо відповідні висновки про ймовірність банкрутства ТОВ "Агро-Овен": як бачимо, індекс дорівнює > 3 , а це означає, що ймовірність банкрутства підприємства є дуже низькою.

Визначимо також рівень фінансового потенціалу ТОВ "Агро-Овен". Згідно з таблицею 2. Матриця оцінок фінансової стійкості та фінансового потенціалу за розрахованою моделлю Е. Альтмана.

Отже, бачимо, що рівень фінансового потенціалу підприємства є високим, а отже, фінансове становище ТОВ "Агро-Овен" є стабільним, діяльність прибуткова, а саме підприємство фінансово стійким.

Найважливішим чинником стійкості і розвитку підприємства є здійснення прогнозування його фінансового стану, оскільки, щоб грамотно керувати виробництвом, активно впливати на формування показників фінансової діяльності, необхідно постійно використовувати дані про його стан і зміни, які в ньому проходять. Важливу роль відіграє постійне контролювання зовнішнього і внутрішнього станів підприємства, розробка планів у разі виникнення проблемних ситуацій, прийняття нестандартних рішень у випадку критичної ситуації, координація дій всіх учасників і контроль за виконанням заходів та їхніми результатами [6, с. 114—116].

Отже, підсумовуючи вищевикладене можна сказати, що заходи, спрямовані на покращення фінансового стану підприємства, містять у собі управління доходами та витратами, управління капіталом та грошовими коштами.

ВИСНОВКИ З ПРОВЕДЕНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ І ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ РОЗВІДОК

Отже, підсумовуючи вище викладене можна сказати, що заходи, спрямовані на покращення фінансового стану сільськогосподарського підприємства, містять в собі управління доходами та витратами, управління капіталом та грошовими коштами. Для покращення фінансового стану, підприємства повинні нарощувати обсяги виробництва, підвищувати продуктивність праці працівників, розширювати асортимент продукції, підвищувати її якість, зменшувати витрати на виробництво продукції, вести раціональну цінову політику, постійно проводити діагностику банкрутства підприємства для своєчасного виявлення недоліків.

Література:

1. Аверіна М.Ю. Аналіз та оцінка фінансового стану підприємства: шляхи покращення / М.Ю Аверіна // Актуальні проблеми економіки. — 2012. — № 9. — С. 92—100.
2. Городинська Д. Економічна стійкість підприємства / Д. Городинська // Актуальні проблеми економіки. — 2015. — № 10 (42). — С. 141—146.
3. Демчук Н.І., Халатур С.М., Хідірян М.О. Теоретичні основи аналізу фінансового стану

Таблиця 2. Матриця оцінок фінансової стійкості та фінансового потенціалу підприємства

Ймовірність банкрутства	Фінансова стійкість	Рівень фінансового потенціалу
Дуже висока	Відсутність фінансової стійкості.	Низький
Висока	Підприємство фінансово нестабільне	
Низька	Діяльність підприємства прибуткова, проте фінансова стійкість багато в чому залежить від змін, як у внутрішньому, так і в зовнішньому середовищі	Середній
Дуже низька	Діяльність підприємства прибуткова. Фінансове становище є стабільним. Підприємство є фінансово стійким	Високий

сільськогосподарських підприємств / Н.І. Демчук, С.М. Халатур, М.О. Хідірян // Економіка і суспільство. — 2017. — № 9. — С. 396—400.

4. Ладунка І.С., Кучеренко Є.А. Шляхи покращення фінансового стану підприємств в сучасних економічних умовах / І.С. Ладунка, Є.А. Кучеренко // Економіка і суспільство. — 2016. — № 15. — С. 185—188.

5. Обушак Т. Сутність фінансового стану підприємства / Т. Обушак // Актуальні проблеми економіки. — 2016. — № 9. — С. 92—100.

6. Халатур С.М. Механізм адаптації агропромислового комплексу України в умовах глобальної продовольчої проблеми / С.М. Халатур // Вісник Дніпропетровського державного аграрно-економічного університету. — 2015. — № 1. — С. 114—116.

References:

1. Averina, M.Yu. (2012), "Analysis and evaluation of the financial condition of the enterprise: ways to improve", Aktual'ni problemy ekonomiky, vol. 9, pp. 92—100.
  2. Horodyns'ka, D. (2015), "Economic stability of the enterprise", Aktual'ni problemy ekonomiky, vol. 10 (42), pp. 141—146.
  3. Demchuk N., Khalatur S. and Khidirian M. (2017), "Theoretical bases of analysis of the financial state of agricultural enterprises", Ekonomika i suspil'stvo, vol. 9, pp. 396—400.
  4. Ladunka, I.S. and Kucherenko, Ye.A. (2016), "Ways to improve the financial condition of enterprises in modern economic conditions", Ekonomika i suspil'stvo, vol. 15, pp. 185—188.
  5. Obuschak, T. (2016), "The essence of the financial condition of the enterprise", Aktual'ni problemy ekonomiky, vol. 10, pp. 92—100.
  6. Khalatur, S. (2015), "Mechanism of adaptation of agroindustrial complex of Ukraine in the conditions of global food problem", Visnyk Dnipropetrovs'koho derzhavnoho ahrarno-ekonomichnoho universytetu, vol. 1, pp. 114—116.
- Стаття надійшла до редакції 18.10.2019 р.